

PLIKTRÅDET

Värnpliktigas rättigheter & skyldigheter

Hej kära värnpliktig!

Denna broschyr är för dig. När och om du rycker in kommer du mycket troligt bli informerad om dina skyldigheter som värnpliktig under grundutbildning. Allt för ofta glöms dock dina rättigheter bort. Men vi finns här för dig. Du har rätt att veta vad för typ av ekonomiskt stöd du kan få tillgång till, hur många tjänstefria dagar du har rätt till och hur du ska få utöva medinflytande (det vill säga hur du kan påverka din utbildning). Under varje rubrik kommer du kunna läsa vilken referens respektive rättighet har. Se denna broschyr som guide vid eventuella frågor eller när du vill läsa på. Kom också ihåg att du alltid kan vända dig till dina befäl, Plikt och Prövningsverket, eller oss i Plikträdet för vidare hjälp.

Plikträdet finns för dig och alla Sveriges totalförsvarspliktiga.

Innehåll

Medinflytande	4
Ekonomiska ersättningar	5
Dagersättning Utbildningspremie Andra ersättningar Högskoleprov Resekostnadsersättning	
Hemresor	7
Tjänstledighet och permissioner	10
Tjänstledighet Tjänstledighet på grund av enskilda angelägenheter Tjänstledighet och idrott Permission Beslut om tjänstledighet och permission	
Vapenfrihet	12
Fritid	13
Disciplinpåföljder	13
Uppskov, avbrott och ändring av befattning	14
Uppskov: Innan du börjat utbildningen Avbrott/Avrustning: Efter du börjat utbildningen Ändring av befattning	
Militärbetyg	15

Värnpliktigas rättigheter & skyldigheter

Medinflytande

Förordning (2017:1249) om medinflytande för totalförsvarspliktiga

FFS 2020:1 Medinflytande för totalförsvarspliktiga

FFS 2023:8 Föreskrift om ändring i Försvarsmaktens föreskrifter (FFS 2020:1) om medinflytande för totalförsvarspliktiga

Medinflytande på lokal nivå under fullföljande av grundutbildning

- Medinflytande utövas i syfte att utveckla verksamheten och främja goda utbildningsförhållanden.
- Ni har rätt att utse förtroendevalda på respektive pluton, kompani och förband.
- De förtroendevalda representerar och för fram dina och dina kamraters intressen och åsikter till er chefer.
- Ni har rätt att genomföra Plutonens timme minst en gång under varje tjänstgöringsperiod. På plutonens timme deltar hela plutonen tillsammans med plutonchefen.
- Ni har rätt att genomföra Kompaninämnd minst en gång varje månad. På kompaninämnden deltar kompanichef, plutonernas och kompaniets förtroendevalda och skyddsassistenter.
- Ni har rätt att genomföra Förbandsnämnd minst en gång varannan månad. På förbandsnämnden deltar förbandschef, kompaniernas och förbandets förtroendevalda och skyddsassistenter.

Medinflytande på central nivå under fullföljande av grundutbildning

- Varje år anordnas en Värnpliktskongress där några få värnpliktiga från respektive förband representerar sina kamrater.
- Alla har rätt att lämna motioner till Värnpliktskongressen, alltså förslag på förbättringar, som sedan diskuteras under kongressen.
- De totalförsvarspliktiga som deltar på Värnpliktskongressen ska inte söka ledigt för sitt deltagande. Kongressen är utbildningstid.
- På kongressen utses de individer som företräder de totalförsvarspliktiga fram tills nästa kongress. Dessa är tillika Pliktrådet. Pliktrådet är förtroendevalda på central nivå som under ett år företräder Sveriges värnpliktiga i syfte att utveckla deras medinflytande och utbildningsförhållandena. Pliktrådets verksamhet baseras på de beslut som fattas under Värnpliktskongressen. Pliktrådet för de värnpliktigas talan i dialog med andra aktörer som till exempel Försvarsmakten, politiken och samhället.

Ekonomiska ersättningar

Förordning (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga

Dagersättning

- 146 kronor om dagen.
- Vid frihetsberövning eller ogiltig frånvaro har du inte rätt till din dagersättning.
- Dagar du är hemma får du ett extra tillägg på 90 kr/dag som förplägnadsersättning

Utbildningspremie

- Vid utryckning har du rätt till en utbildningspremie med ett belopp som motsvarar det sammanlagda belopp du fått i dagersättning under grundutbildningen.
- Vid värnplikt som är längre än 400 dagar så erhåller du ett tillägg på utbildningspremierna motsvarande 12 200 kr.
- Vid avbrott innan utbildningens slut har du rätt till en utbildningspremie som motsvarar antalet dagar du tjänstgjort om avbrottet berott på skada, sjukdom eller särskilda skäl som du som värnpliktig inte kunnat råda över.
- Enkelt sätt att räkna ut din utbildningspremie:
- Antalet tjänstgöringsdagar × 146 = utbildningspremie i kr (vid 400 dagar eller längre i tjänst, + 12 200 kr).

Andra ersättningar

- Du har rätt till fria måltider under tjänstgöringstiden. Om du inte får mat på förbandet har du rätt till måltidsersättning. Detta vid exempelvis resdagar, ledighet eller sjukskrivning.
- Om du har rätt att använda privata kläder i tjänst har du också rätt till beklädnadersättning.
- Du har rätt till bostads- och familjebidrag under vissa omständigheter. Läs mer om dessa på Försäkringskassans hemsida [forsakringskassan.se](https://www.forsakringskassan.se).
- Du kan även ha rätt till räntefria lån på grund av oförutsedda händelser som dykt upp under din grundutbildning.
- Du har rätt till flyttningsbidrag om du under grundutbildningen behöver byta bostad, om det finns särskilda skäl.
- Du har rätt till mer bidrag om du genom tjänstgöringen får din ekonomiska standard så försämrad att du inte kan upprätthålla en skälig levnadsnivå för dig och/eller familjen.
- Du har rätt till fri akut tandvård.
- Om du behöver sjukvård som inte finns hos förbandets försvarshälsa har du också rätt till sådan sjukvård dock endast om sådan personal saknas vid förbandet eller skolan, efter hänvisning av hälso- och sjukvårdspersonal vid förbandet eller skolan, eller vid sådant akut behov av sjukvård att hälso- och sjukvårdspersonalens hänvisning inte hinner inhämtas.

Högskoleprov

- Du har rätt till två fria högskoleprov under din grundutbildning. Fråga ditt förband hur du ska gå till väga.

Resekostnadsersättning

- Du har rätt till betalda hemresor till och från din utbildningsort. Med allmänt kommunikationsmedel så som tåg, buss, spårvagn, flyg och båt.
- I särskilda fall kan du beviljas resa med egen bil. Om du kör egen bil har du rätt till ersättning om resan är längre än 3km.
- Du får ersättning om 14,5kr per mil med egen bil.

Hemresor

Förordning (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga,

Förordning (1995:649) om ledighet och fritid för totalförsvarspliktiga under tjänstgöring

- Du har rätt till hemresa för att besöka din bostadsort. Ledigheten planeras in då det anses lämpligt i förhållande till utbildningen. Detta bestäms av dina befäl.
- Du har rätt till fria resor till din folkbordförda adress eller till den adress du bor på under de tjänstgöringsfria perioderna såsom helger eller lov.
- Du får resa till anhöriga på annan adress än ovanstående om det kan genomföras med allmänna kommunikationsmedel.

Tjänstledighet och permissioner

Förordning (1995:649) om ledighet och fritid för totalförsvarspliktiga under tjänstgöring

FFS 2018:4 Försvarsmaktens föreskrifter om ledighet och fritid för totalförsvarspliktiga

- Ledighet ges i form av tjänstledighet eller permission. Tjänstledighet avser hel dag och permission avser del av dag. Du ansöker om båda hos dina befäl.
- Du är skyldiga att avbryta ledigheten och snarast möjligt inställa dig på förbandet, om den som har beviljat ledigheten eller en högre chef beslutar om det.
- För varje 30:e tjänstgöringsdag i följd har du rätt till 1 dags tjänstledighet. Tjänstledigheten ska innefatta minst 36 timmar från det att du går av på sista station under din resa, till dess att du är tillbaka på din första station under din tillbakaresa.

Tjänstledighet

- Tjänstledighet beviljas generellt endast om den verksamhet som orsakar att ledighet begärs inte går att genomföra på fritid eller permissioner.
- Tjänstledighet ska beviljas för uppdrag som ledamot av riksdagen, kyrkomötet eller som riksdagens revisor/fullmäktige i Riksgäldskontoret eller Riksbanken.
- Tjänstledighet ska beviljas för uppdrag som ledamot av jury i ett tryckfrihetsmål.
- Tjänstledighet ska beviljas för deltagande som förtroendevald ledamot i en regions möte eller i ett sammanträde med regionens förvaltningsutskott, kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen.
- Tjänstledighet ska beviljas för deltagande i allmänna val och folkomröstningar. Detta i de fall röstning inte kan ske genom valsedelsförsändelse eller under permission.
- Tjänstledighet ska också beviljas för personlig inställelse inför domstol.
- I den mån verksamheten inte lägger hinder i vägen ska tjänstledighet beviljas för allmänna uppdrag av regeringen, deltagande som ombud eller ledamot i distrikts- eller rikskongresser för riksdagens partier och tillhörande ungdomsförbund samt för att fira religiösa högtider av stor betydelse för dig som totalförsvarspliktig.
- Om din tjänstledighet inte beviljas, har du rätt till att veta varför genom att skriftligen informeras.
- Har du fått avslag på din ansökan om tjänstledighet kan du begära omprövning av beslutet. Detta görs skriftligen till Chefen Försvarsstaben (C FST). Om din omprövning inte heller beviljas kan du inte överklaga beslutet igen.

Tjänstledighet på grund av enskilda angelägenheter

- Du har rätt till ledighet i de fall verksamheten inte lägger särskilda hinder i vägen om du eller en nära anhörig gifter sig, då någon inom familjen eller nära släkt blir allvarligt sjuk, avlider eller begravs.
- Du har rätt till ledighet i de fall verksamheten inte lägger särskilda hinder i vägen om du ska flytta från eller till egen bostad, om du har examen eller en viktig tentamen, om du ska skriva högskoleprov.
- Tjänstledighet ska beviljas vid eget barns födelse. I dessa fall ska ledigheten beviljas upp till tio dagar.
- Du kan beviljas tjänstledighet för enskilda angelägenheter om de är av synnerligt vikt.

Tjänstledighet och idrott

- Om tjänsten inte lägger särskilda hinder i vägen ska tjänstledighet beviljas för deltagande i olympiska spel, världsmästerskap, europamästerskap, öppna internationella mästerskap, nordiska mästerskap, landskamper, svenska mästerskap samt till de tävlingar med lag som tillhör den högsta nationella serien.
- Tjänstledighet ska också beviljas för träning i direkt anslutning till de ovan nämnda tävlingarna.
- Om det finns särskilda skäl ska du beviljas tjänstledighet för träning och deltagande i andra idrottstävlingar än de som nämnts ovan.
- Den totala tjänstledigheten på grund av idrott får inte överskrida en tjugondel av utbildningstiden.

Permission

- Permission är ledighet som är kortare än en hel tjänstgöringsdag. En helg hemma på din bostadsort är därför tjänstledighet, även om permission är den mest använda benämningen på även detta.
- Om din ansökan om permission inte beviljas kan du begära omprövning av nästa högre chef. Dock aldrig högre än förbandschef.

Beslut om tjänstledighet och permission

- Det är chefen för förbandet som fattar beslut om tjänstledighet. Du lämnar in din ansökan om tjänstledighet till något av dina befäl.
- Det är i de flesta fall din plutonchef som fattar beslut om permission.
- Om du behöver sjukvård som inte finns hos förbandets försvarshälsa har du också rätt till sådan sjukvård dock endast om sådan personal saknas vid förbandet eller skolan, efter hänvisning av hälso- och sjukvårdspersonal vid förbandet eller skolan, eller vid sådant akut behov av sjukvård att hälso- och sjukvårdspersonalens hänvisning inte hinner inhämtas.

Vapenfrihet

Lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt (TRMFS2017:1 8 kap. 3§)

- Vid allvarlig personlig övertygelse om att inte vilja bruka vapen har du rätt att ansöka om vapenfrihet.
- Ansökan om vapenfrihet kan göras både innan och under din utbildning i Försvarmakten.
- Enligt 8 kap- 3 § TRMFS 2017:1 ska den som ansöker om rätt att vara vapenfri under pågående utbildning lämna ansökan till den utbildningsansvariga myndigheten som ska kontrollera att ansökan är fullständigt ifylld. Därefter ska den snarast sändas till Pliktverket.
- Du är dock inte tvingad att lämna in ansökan till Försvarmakten. Du har rätt att på egen hand ansöka om rätt att vara vapenfri. Om du behöver ha hjälp med att ta fram en blankett för ansökan, samt hjälp med att kontrollera ifyllandet av blankett och sända den till Pliktverket så ska Försvarmakten vara behjälplig.

Fritid

Förordning (1995:649) om ledighet och fritid för totalförsvarspliktiga under tjänstgöring

Handbok R GURU, upplaga 2020 (1.5.2. Krav på samtliga förband som genomför GU eller RU, 1.5.2.3 Fritid, s22)

- Fritid är den tid du har från att tjänsten slutar på dagen fram tills att den börjar på morgonen efter.
- På din fritid har du rätt att vistas vart du vill om inte andra styrningar, som exempelvis beredskap, övning eller medicinska förhållningsregler angivits.
- Som värnpliktig ska du, i den mån det kan ske under tjänstgöringen, ges tillfälle till social, kulturell och andlig verksamhet.
- I anslutning till kasernerna ska ni ha tillgång till dagrum eller annat gemensamhetsutrymme, samt TV och Internet.
- Försvarmaktens interna rekommendationer om utbildningslängd vid kaserntjänst och utan helgtjänst är att veckan max ska innehålla två kvällstjänster och där medelövningstiden inte överstiger 48 timmar. Det vill säga ca 9 timmar tjänst per dag.

Disciplinpåföljder

Lag (1994:1811) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m.

- Som totalförsvarspliktig har du en skyldighet att följa dina befäls order samt instruktioner och andra föreskrifter. Om inte kan disciplinpåföljder delas ut.

Disciplinpåföljder

- De disciplinpåföljder som kan ges ut är varning och löneavdrag.
- Du som tilldelas en disciplinpåföljd har rätt att veta varför och vara del av processen för beslutet.
- Du som tilldelats disciplinpåföljd av kompanichef (motsv.) får begära omprövning av beslutet hos förbandschef, lägst överste eller kommandörs tjänstegrad.
- Du som tilldelats disciplinpåföljd av förbandschef får överklaga beslutet till tingsrätt.
- Begäran om omprövning skall inkomma skriftligen senast fem dagar efter att du fått reda på din disciplinpåföljd. Ett överklagande ska komma in inom 10 dagar från dess att du fått reda på din disciplinpåföljd.

Uppskov, avbrott och ändring av befattning

Lag (1994:1809) om totalförsvarsplikt

Lagen (2020:1274) om ändring i lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt

Totalförsvarets rekryteringsmyndighet (TRMFS 2017:01) Föreskrifter om Totalförsvarsplikt

Handbok R GURU 2020 (3.9. Beslut om ändring av inskrivningsbeslut s.39)

Uppskov: Innan du börjat utbildningen

- Om du av någon anledning anser att du behöver skjuta upp din grundutbildning kan du söka uppskov. Uppskovet gäller för max 1 år i taget.
- Du kan få beviljat uppskov om du kan visa att grundutbildningen innebär avsevärda svårigheter gällande dina studier, ditt arbete, din hälsa, eller i övrigt för dig eller dina anhöriga.
- Du ansöker hos Plikt- och prövningsverket som sedan fattar beslut om detta.

Avbrott/Avrustning: Efter du börjat utbildningen

- Under din grundutbildning kan du ansöka om att få avbryta utbildningen, om det är för samma skäl som vid uppskov. Du ansöker om detta hos Plikt- och prövningsverket.
- Om du av fysiska eller psykiska skäl har, eller kan tänkas vara, frånvarande från tjänst så länge att utbildningsmål inte kan uppfyllas skall utbildningen avbrytas.
- Grundutbildningen kan avbrytas om du ordervägrar eller inte fullgör dina skyldigheter. Detta innebär då också att du anmäls till åklagare samt kan bli åtalad för brott mot totalförsvarsplikten.

Ändring av befattning

- Försvarsmakten får under pågående grundutbildning besluta om ändrad befattning i form av befattning, utbildningsort och utbildningslängd.
- Som värnpliktig har du rätt till att informeras om beslutet skriftligen. Du har också rätt att lämna skriftliga synpunkter.
- Vid ändring av utbildningsort eller utbildningslängd har du rätt att motsätta dig beslutet eller acceptera det. Om du accepterar beslutet kommer du skrivas om till ny befattning. Om du inte accepterar beslutet kan det komma att skickas vidare till Plikt- och prövningsverket för vidare handläggning.
- Om bytet gäller byte av befattning där varken utbildningsort eller utbildningslängd förändras får Försvarsmakten själva besluta om detta, men du som berörd värnpliktig har ändå rätt till information om ändringen samt att få yttra dig om detta.

Militärbetyg

Handbok R GURU 2020 (3.20.4.1 Militärbetyg – allmänt, s.48)

- Ditt militärbetyg och dess grund skall tillges dig innan grundutbildningen avslutas.
- Det lägsta militärbetyget som krävs för krigsplacering är NEJ-1-1.
- För att du ska kunna tilldelas ett JA i betyget krävs det minst 2: or i vardera övrig bedömning. Kombinationerna JA-1-1 eller JA-2-1 är alltså inte möjliga.
- Du har rätt att begära en omprövning av ditt militärbetyg. Detta görs till samma instans som fastställt betyget (kan exempelvis vara kompani-, bataljon- eller förbandschef).

Bilder:

Joel Thungren, Försvarsmakten (omslagets framsida)

Antonia Sehlstedt, Försvarsmakten (sid 8-9)

David Carr, Försvarsmakten (omslagets baksida)

Övriga bilder: Pliktrådet

Plikträdet är en central förtroendeorganisation för alla Sveriges totalförsvarspiktiga under grundutbildning. De företräder värnpliktiga och civilpliktiga på central nivå, genom att driva frågor gentemot politiken, Försvarsmakten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), samt Plikt- och prövningsverket.

Vi finns här för dig!

Mail: info@pliktradet.se

Sociala medier: @pliktradet

Webbplats: www.pliktradet.se

(På vår hemsida finns telefonnummer till samtliga ledamöter beroende på vad du behöver hjälp med.)

PLIKTRÅDET